

Dogajanje v svetu

1980
 Avgusta je bil ob veliki delavski stavitki v Gdansku ustanovljen **Neodvisni sindikat Solidarnost**, za njegovega voditelja pa je bil izvoljen **Lech Wałęsa**. Sindikat je prenesel v civilnodružbeno glavarjevo obstojnostno režimo. Prizadeval si je za demokratizacijo in liberalizacijo Poljske in osvoboditev izpod sovjetskega vpliva.
 Junija 1989 so na Poljskem izvedli prve povojne večstrankarske parlamentarne volitve, na katerih je zmagal Državlanski odbor (politično telo Solidarnosti). **Lech Wałęsa** je bil za poljskega predsednika izvoljen lech Wałęsa, ki je postal simbol sindikata Solidarnost in prizadeval za **demokratizacijo in neodvisnost Poljske**. Leta 1983 je prejel Nobelovo nagrado za mir.

Lech Wałęsa

1981
 1982
 Septembra je bila v Madridu sprejeta sklopna listina Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju (KEVS), katere začeli segajo v leto 1973. Leta 1975 pa je bila v Helsinkih sprejeta **Helsinška sklopna listina o varnosti in sodelovanju v Evropi** (OVSE). Helsinška sklopna listina je opredelila pravila v odnosih med državami, podpisali pa jo je 35 držav Evrope in Severne Amerike, med njimi tudi Jugoslavija.

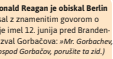
Evropski voditelji na KEVS v Helsinkih

1984
 V **Sovjetski zvezi** je postal voditelj (generalni sekretar Komunistične partije) **Mihail Gorbačov**. V drugi polovici osemdesetih let je izvajal reforme, ki so jih poimenovali **perestrojka**, kar v prevodu pomeni preureitev. Hkrati s perestrojko je potekal tudi drug družbenopolitični proces – **glasnost**, kar v prevodu pomeni odprtost. To so ljudem omogočilo, da so se lahko bolj svobodno izražali. Marca leta 1989 so lahko državljani prvič po sedemdesetih letih na volitvah v duno (skupščino) izbrali med več kandidati, kar pa je veljalo le za eno tretjino poslancev.

Mihail Gorbačov

1985
 Konec maja in v začetku junija je potekal obisk ameriškega predsednika **Ronaldha Reagana v Moskvi**. Si sovpredsednik Mihail Gorbačovom sta dosegla spoznanje o mednarodnem nadzorju (ratificirala sta sporazum o umiku evropskih raket srednjega dosegja (INF)), o človeških pravicah in regionalnih vprašanjih.

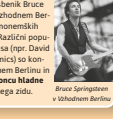
Ronald Reagan v Berlinu

1986
 Ameriški rockovski glasbenik **Bruce Springsteen** je igral v Vzhodnem Berlinu na povabilo vzhodnonemških komunističnih oblasti. Rusični popularni glasbeniki tega časa (npr. David Bowie, Genesis, Eurythmics) so koncentrirali tudi v Zahodnem Berlinu in popularizirali idejo o koncu hladne vojne in padcu berlinskega zidu.

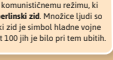
Bruce Springsteen v Vzhodnem Berlinu

1988
 Za leta 1988 so v Vzhodnem Berlinu potekale demonstracije proti komunističnemu režimu, ki so postale bolj množične jeseni 1989. 9. novembra 1989 je padel berlinski zid. Množice ljudi so nato začele rušiti berlinski zid, ki so ga postavili leta 1961. Berlinski zid je simbol hladne vojne v Evropi. Prek njega je na Zahod pobegnilo ok. 41.000 ljudi, več kot 100 jih je bilo pri tem ubitih.

Ostanki berlinskega zidu

1989
 Maja so **Madžari** odprli 350 km dolgo zahodno mejo z Avstrijo in z nje začeli odstranjevati betonec žico in druge ovire. Začel se je množični beg z Vzhoda na Zahod. Obtožbo so sprejeli ustavo, ki je omogočila uvedbo večstrankarskega političnega sistema. Leta 1990 pa so prvič po letu 1947 izvedli svobodne parlamentarne volitve, na katerih je zmagal Madžarski demokratski forum.

Možgovo postaje madžarskega potovanja v Budimpešti

1989
 V Pragi so novembra potekale množične demonstracije, na katerih so zahtevali izpustitev priznanega pisatelja, dramatika, oporečnika in borca za človekove pravice **Václava Havla**. Oblasti so ga pod pritiski množic izpustile na prostot. Leta 1990 pa so prvič po letu 1946 izvedli svobodne parlamentarne volitve, na katerih je zmagal Državlanski forum pod predsedvom Václava Havla. Državo je zajel proces demokratizacije. 1. januarja 1993 se je država spoznamoma razdelila na samostojno **Česko in Slovaško republiko**.

Václav Havel

1989
 Novembra je po demonstracijah odstopil dolgoletni voditelj **Bolgarije Todor Živkov**, ki je državo vodil kar 35 let. Vodenje države je prevzel reformam naklonjen komunist Petar Mladenov. Velika vstaja se je začela decembra tudi v **Romuniji**. Dolgoletnega voditelja komunistične partije (od leta 1965) je državo (od leta 1974) Nicolae Ceaușescu so odstavili, konec decembra pa skupaj z ženo Eleno pred vojaškim sodiščem obsodili na smrt in obsodbo takaj izrekli. Oblasti je prevzela Fronta narodne rešitve, ki je leta 1990 zmagala na prvih povojnih demokratskih volitvah.

Nicolae in Elena Ceaușescu

1989
 H koncu hladne vojne sta prispevala sovjetski voditelj Mihail Gorbačov in ameriški predsednik George Bush st. Leta 1989 sta na srečanju na Malti podpisala demokratske procese v Evropi, naslednje leto pa na srečanju v Helsinkih govorila o zmanjšanju strateške oboročitve in znižanju Nemičje. 21. novembra 1990 so Parizu na Konferenci o evropski varnosti in sodelovanju (KEVS) razglasili **konec hladne vojne** in Parisko listino o novi Evropi ustanovili več novih organov KEVS, med njimi tudi Center za preprečevanje sporov na Dunju.

Gorbačov in Bush na Malti

1990
 3. oktobra je bila razglabena slovenska **zdržitev Nemičje**. Je bila tako po koncu druge svetovne vojne razdeljena na zahodni del (cone pod ameriškim, britanskim in francoskim nadzorom) in vzhodni del (sovjetski nadzor). Iz zahodnega dela je 1949 nastala Zvezna republika Nemčija, iz vzhodnega pa Demokratska republika Nemčija. Poleg ugodnih mednarodnih okoliščin je imel pomembno vlogo pri zrušanju obeh Nemičij tedanjemu kancler **Helmut Kohl**.

Helmut Kohl

1990
 Baltske države **Litva, Latvija, Estonija** je leta 1940 okupirala Sovjetska zveza. Obdobje je konca hladne vojne pa je prineslo spremembe tudi tem državam, saj je Litva razglasila neodvisnost marca 1990, maja istega leta pa se Latvija in Estonija. V vseh treh državah so obnovili pluralni politični sistem in izvedli svobodne večstrankarske volitve. Leta 1991 je splošileto poskus Sovjetske zveze, da bi si baltske države znova podredili.

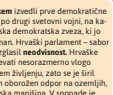
Osmoosvojitve baltskih republik

1991
 Leta 1990 so na Hrvaškem izvedli prve demokratske večstrankarske volitve po drugi svetovni vojni, na katerih je zmagala Hrvaška demokratska zveza, ki jo je vodil dr. Franjo Tuđman. Hrvaški parlament – sabor – je 8. oktobra 1991 razglasila **neodvisnost**. Hrvaška oblast so začele omegnati nesorazmerno veliko strške manjšine in jermen življenju, zato se je širil tudi iz Srbije splošnej oborožen odpor na ozemljih, na katerih je bila strška manjšina. Sporazume je posegla se JLA, v kateri so prevladovali Srbi, JLA je na začetku dosegla uspeh, po reorganizaciji vojske pa je Hrvaška začela protiofenzivo. V dogajanje je posegla mednarodna politika. OZN pa je na Hrvaško poslala svoje enote (UNPROFOR). Vojska na Hrvaškem se je končala leta 1995 z vojaško operacijo Nevlina, JLA se je umaknila. Leta 2013 je postala članica Evropske unije.

Prevlada razpisil neodvisnosti

1991
 Aprila 1992 je bila iz preostanka Jugoslavije ustanovljena Zvezna republika Jugoslavija, ki je povezovala Srbijo in Črno goro. Srbi so želeli temne pripojiti Kosovo, kar je imelo večino albanske prebivalstva. Tako se je leta 1989 začela vojna na Kosovu. Po posegu Nata leta 1999 se je Srbija umaknila. Kosovo pa je prešlo pod mednarodno upravo. Neodvisna republika je postalo leta 2008, a ga še nis priznale vse države. Zvezna republika Jugoslavija je razpadla in **Republika Srbija in Republika Črna gora**, ki se je ustanovili leta 2006. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija pa je bila v sporu z Grčijo zaradi imena. Spor je bil rešen leta 2019 s Prespankim sporazumom, po katerem se lahko država imenuje **Severna Makedonija**.

Države na ozemlju nekdanje Jugoslavije

1992
 7. februarja je bila v Maastrichtu podpisana ali Pogodbo o Evropski uniji ustanovljena **Evropska unija**, ki je povezovala države članice na področjih gospodarstva, zunanje in varnostne politike, pravosodja in notranjih zadev. Danes povezuje 27 držav. Državna simbola sta zastava z 12 rumenimi zvezdami na modri podlagi in himna *oči radost skladatelja Ludwiga van Beethovna*. Skupni evropski denar je evro. **Das Erbe** priznanje 9. maja, saj je na dan leta 1950 francoski državnik Robert Schumann s deklaracijo, imenovano po njem, postavil temelje sodobni Evropi, v kateri je zagovarjal politično ureditev, ki bo vzpostavila enotnost in mir.

Zastava Evropske unije

Dogajanje v Sloveniji

1980
 Dne 4. maja je umrl dolgoletni voditelj Socialistične federativne republike Jugoslavije, maršal **Josip Broz Tito**. Njegova smrt je predstavljal uvod v krizo, ki je zajela Jugoslavijo v osemdesetih letih 20. stoletja.

Pogreb maršala Tita (Jugoslavija v Ljubljani)

1981
 Dne 1. junija je bila ustanovljena rock skupina **Laibach**, ki je bila zaradi provokativnih besedil nekaj časa prepovedana in ni smela nastopati. Leta 1984 se je povezala z slovensko skupino Irwin in Gledališčem sester Scipion Nastic v umetniški kolektiv **Neue Slowenische Kunst**. Predvzajali so **kulturne opozicije**.

Laibach: Smrt ideologije (goblet, lastno delo)

1983
 Teža leta so jugoslovanske oblasti uvedle borbo za nakup bencina ter sistem pla nepor, po katerem so se lahko na določene dni v tednu vozili le avtomobili s parno ali reparno končno številko registracijske tablice. **Huda gospodarska kriza** je trajala vsa osemdeseta leta. Kazala se je v pomanjkanju dobrin, kot so prašek za pranje perila, vakovladni higienski izdelki, nekateri prehranski izdelki, npr. olje, kava, uvoženo sadje, moka itd. **Socismo** je gospodarsko dogajanje zaznamovala tudi inflacija z razvrednotenjem tedanje valute – dinarja –, zaradi katere so tiskali za 5.000, 50.000 in celo 200.000 dinarjev. Jugoslovanske oblasti so poskušale urediti **skupna vzgajno-izobraževalna in jedra**, s katerimi bi s pomočstvenimi učno-vzgojnimi programi uredili jugoslovanske (srbski) unizariem in centralizem.

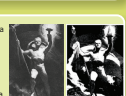

Banksove za 1 milijon dinarjev

1985
 1986
 1987
 1988

1985
 1986
 1987
 1988

1988
 Člani Novega kolektivizma (oddelila za oblikovanje Neue Slowenische Kunst) so izdelali **plakat ob dnevi mladosti**, ki so ga v SFR Jugoslaviji obelodnevili vsako leto 25. maja na Titov rojstni dan (kačanje kulta osebnosti). Plakat je bil izdelan po sliki nemškega avtorja Richarda Klana iz časov nacizma in je sprožil veliko afero.

Plakatno ofira

1989
 Po aretaciji konec maja in v začetku junija je potekal proces v arhivskih pisarnah pred vojaškim sodiščem proti **četverici** (Ivan Boštner, Janez Jansa, David Tasič, Franci Zavrl). Obtožbo so bili domnevno izdajali vojaške skrivnosti. V obrambo četverici je bil 3. junija ustanovljen **Odbor za varstvo človeških pravic**. Zaradi množičnih protestov so Červenci še istega leta izpustili in obsodili na pogojno kazen.

Protest proti četverici

1989
 Novoustanovljene opozicijske stranke so sprejele **Majniško deklaracijo 1989**, s katero so zahtevale samostojno slovensko državo in odločanje o zunanjem povezovanju. **Vladajoče politične sile** (Socialistična zveza delovnega ljudstva – SZDL) so junija istega leta izdale **Temeljno listino Slovenije 1989**, s katero se so zavzeli za samostojno slovensko državo v demokratski Jugoslaviji.

Majniška deklaracija in Temeljno listino Slovenije

1989
 Dne 4. decembra je bila ustanovljena **Demokratska opozicija Slovenije (Demos)**. Demos je bil koalicija novih političnih strank (Slovenska demokratska zveza, Slovenski krščanski demokraci, Socialdemokratska zveza Slovenije itd.), ki so nastale v letih 1989 in 1990 ter so predstavljale politično opozicijo do tedaj prevladujoči socialistični oblasti. Ta se je demokratizirala in s spremembo slovenske ustave legalizirala delovanje političnih strank.

Shod Demosa v Cankarjevem domu

1989
 8. aprila so potekale **prve večstrankarske demokratske volitve po drugi svetovni vojni**. Na volitvah v tedanje republiko skupščino (danes Državni zbor Republike Slovenije) je zmagala koalicija Demos. Predsednik vlade (tedaj vodni svet) je postal Jozef Peterle, predsednik skupščine pa dr. France Bučar. Socismo so potekale tudi volitve predsednika tedanje republikanske predsedstva, na katerih je zmagal Milan Kučan. Ob sprejemu ustavnih dopolnil so delegati (danes poslanci) prvič zapeši 7. klicno Zastavo, ki je bila za historično razpisana pred volitvami 29. marca 1990.

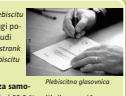

Potegnilo Skupaj!

Prizidali na volitve!

Predvolni plakat

1990
 6. decembra so bili sprejeti Zakon o plebiscitu o samostojni in neodvisni Sloveniji in drugi pomembni dokumenti, med katerimi je tudi Sporazum o skupnem nastopu političnih strank in postopkih skupin Skupščine RS na plebiscitu za samostojno in neodvisno Slovenijo.

Plebiščno pismo

1991
 23. decembra je bil izveden **plebiscit za samostojno in neodvisno državo Slovenijo** (od 93,2 % volilnih upravičencev jih je 81,2 % glasovalo za samostojno in neodvisno Slovenijo).

1991
 25. junija je Skupščina Republike Slovenije sprejela temeljne osamosvojitvene zakone in **razglasila državno samostojnost Republike Slovenije**, slovenska razglasila samostojnost je potekala 26. junija, ko je bila prvič javno razobesena nova slovenska zastava.

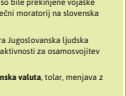
Razglasitev slovenske samostojnosti

1991
 27. junija se je začela **vojna za Slovenijo**, ki se je končala junija istega leta. **Vojne je povzročila** smrtne žrtve in veliko materialno škodo. Na Brinju so se začela pogajanja med Slovenijo, Hrvaško in v zveznimi jugoslovanskimi oblastmi pod pokroviteljstvom Evropske unije. Podpisana je bila **Brinjska deklaracija**, po kateri so bile prekinjene vojaške aktivnosti, uveljavila pa je tudi trimesčni moratorij na slovenska osamosvojitvena prizadevanja.

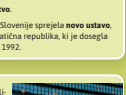

Vojna za Slovenijo

1991
 Po preteku treh mesecev je 25. oktobra Jugoslovanska ljudska armada zapustila slovensko ozemlje, aktivnosti za osamosvojitve Slovenije pa so se nadaljevale. V tem letu je bila uvedena **nova slovenska valuta**, tolar, menjava z dinarjem je potekala v razmerju 1 : 1. Uvedeno je bila **slovensko državljanstvo**.

1992
 23. decembra je skupščina Republike Slovenije sprejela **novo ustavo**, po kateri je Slovenija postala demokratska republika, ki je dosegla mednarodno priznanje v letih 1991 in 1992.

1992
 Po **mednarodnem priznanju** je Republika Slovenija postala **članica več mednarodnih organizacij**. 24. marca 1992 je postala članica Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), 22. maja 1992 Organizacije zaščitbenih narodov, 14. maja 1993 Sveta Evrope, najstarejše vseevropske organizacije, 29. marca 2004 pa je postala članica Nata (Severnoatlantska zveza).

1992
 1. maja 2004 je Slovenija postala članica Evropske unije. 1. januarja 2007 pa je bila vključena v evrsko območje. 21. decembra istega leta pa je postala še članica schengenskega območja. Slovenija je tudi članica številnih drugih mednarodnih organizacij in združenj.

